

Volodymyr Trub (Kyiv)

ABOUT RESTRICTIONS IN VARIABILITY OF ASPECT OF THE VERBAL FORMS AND SOME FUNCTIONS OF AN ASPECTUAL OPPOSITION

The paper deals with the restrictions in variability of aspect of the verbal forms being used in the position of semantic actant of another (external) predicate which can subordinate or adjoin the inner one. The author also investigates the anaphoric function of imperfect aspect as a means of referring to information which was in any event mentioned in the previous text.

Key words: verbal aspect, perfect aspect, imperfect aspect, aspectual opposition, anaphoric function.

Мовна мозаїка

ВИМАГАЄ ЧИ ПОТРЕБУЄ ?

У сучасному книжному вжитку помітно переважає дієслово **вимагати** зі значеннями «потребувати чого-небудь», «зумовлювати, передбачати що-небудь» тощо, пор.: *Будівництво метрополітену на Троєщину **вимагає** величезних коштів* (З газети); *Діти **вимагають** батьківської уваги та ласки* (Зі статті); *Присудок своєю семантико-синтаксичною валентністю **вимагає** підмета у формі називного відмінка* (З монографії); *Предикат у своїй змістовій структурі **вимагає** двох потенційних учасників для вираження певного стану* (З монографії). Тлумачний Словник української мови зафіксував троє значень дієслова **вимагати**: 1. Настирливо просити що-небудь у когось. 2. Ставити перед ким-небудь вимогу, пропонувати в категоричній формі зробити щось. 3. Зобов'язувати до чого-небудь, змушувати робити саме так (т.В., с. 427). Перші двоє значень виражають дії, до виконання яких категорично спонукає людина (пор.: *Аби трохи в матері забряжчало в калиточці, зараз і почне [дочка] **вимагати*** (Марко Вовчок); *Усі **вимагають** Кари злочинному* (М.Зеров), третє значення – це дія, до виконання якої спонукають обставини – закон, досвід, традиція тощо (пор.: *...він чемно відрекомендувався, як цього **вимагали** місцеві звичаї* (Ю.Смолич). У межах цього значення Словник подає лише відтінок «потребувати чого-небудь».

Але, як засвідчує українська мовна практика, значення потреби в чому-небудь виразніше, органічніше передає дієслово **потребувати** (пор.: *Київ **потребує** робочих рук*; *Дитяче книговидання **потребує** державної підтримки*; *Друкарня **потребує** паперу*) та прикметники **потрібний, потрібен, потрібна, потрібне, потрібні** (пор.: *Києву **потрібні** робочі руки*; *Дитячому книговиданню **потрібна** державна підтримка*; *Друкарні **потрібен** папір*). Якщо ж ідеться про зумовленість чого-небудь чимсь, то варто вживати дієслова **передбачати, зумовлювати, спричинювати** та ін., пор.: *Присудок **передбачає** підмета у формі називного відмінка*; *Предикат **зумовлює** своєю семантикою два непередикатні компоненти*.

Отже, замість дієслова **вимагати** зі значенням «відчувати, мати потребу в чому-небудь» вживаймо дієслово **потребувати** та прикметники **потрібний, потрібен, потрібна, потрібне, потрібні**. Пор. використання їх у згаданих на початку реченнях: *Будівництво метрополітену на Троєщину **потребує** величезних коштів*; *Для будівництва метрополітену на Троєщину **потрібні** величезні кошти*; *Діти **потребують** батьківської уваги та ласки*; *Дітям **потрібна** батьківська увага та ласка*.

Катерина Городенська